

providing a demonstration or using professional abilities in certain situations of linguomethodological activity.

Key words: monitoring, linguomethodological competence, control, subject and activity approach.

Стаття надійшла до редакції 21.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 378.147

Н. П. Краснова

АКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ВНЗ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Вища освіта поряд з деякими індикаторами, що характеризують інноваційний потенціал країни, є одним з факторів конкурентоспроможності економіки України. Вирішити завдання підготовки фахівців, що відповідають вимогам часу, може допомогти впровадження технологічних інновацій в освітній процес вищої школи. Підвищення компетенції викладачів в області максимально ефективного використання інформаційних, комунікаційних та інтерактивних технологій, в створенні та розвитку універсальної освітньої сфери, стимулювання становлення нової культури педагогічного мислення – завдання сучасної вищої школи.

Використання сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі ВНЗ створює зовсім нові можливості реалізації дидактичних принципів індивідуалізації та диференціації навчання, позитивно впливає на розвиток пізнавальної діяльності студентів, їх творчої активності, свідомості, реалізує умови переходу від навчання до самоосвіти [14].

У даний час навчальний процес вимагає постійного вдосконалення, оскільки відбувається зміна пріоритетів і соціальних цінностей: науково-технічний прогрес все більше усвідомлюється як засіб досягнення такого рівня виробництва, який в найбільшій мірі відповідає задоволенню потреб людини, що постійно підвищуються, розвитку духовного багатства особистості. Виходячи з цього, сучасна ситуація в підготовці фахівців вимагає докорінної зміни стратегії й тактики навчання у вищій школі [9]. Головними характеристиками випускника будь-якого освітнього закладу є його компетентність і мобільність. У цьому зв'язку акценти при вивченні навчальних дисциплін переносяться на сам процес пізнання, ефективність якого повністю залежить від пізнавальної активності самого студента разом з викладачем. Успішність досягнення цієї мети залежить не тільки від того, що засвоюється (зміст навчання),

але і від того, як засвоюється: індивідуально або колективно, в авторитарних або гуманістичних умовах, з опорою на увагу, сприйняття, пам'ять або на весь особистісний потенціал людини, за допомогою репродуктивних чи активних методів навчання, що також не мало важливо. Розробка і впровадження активних методів навчання представлена в різних галузях наукового знання і досліджена багатьма педагогами і психологами, але недостатньо вивчена класифікація методів активного навчання, що зумовило актуальність теми нашої статті [7].

Аналіз наукової літератури показав, що найважливіші теоретичні і концептуальні положення представлені працями вчених: в області філософії освіти, моделювання і конструювання навчального процесу – К. Бабанського, В. Беспалько, Н. Тализіної та ін; в області психології студентів – Б. Ананьєва, Л. Виготського, А. Леонтєва та ін; в області інноваційного навчання і управління педагогічними системами – А. Границької, А. Казарінова, С. Харченко та ін; в області класифікації видів, методів, засобів і форм організації навчальної діяльності – О. Беспалько, А. Капської, П. Підкасистого та ін.; в теорії оцінки знань з педагогічної технології – Н. Калініної, М. Скаткіна, Л. Фрідмана та ін.

Аналіз методичної, психолого-педагогічної, соціально-педагогічної вітчизняної та зарубіжної літератури підтверджує те, що сучасний стан науки потребує пошуку й розробки ефективних педагогічних технологій, оптимізації методик навчання, які забезпечують інтенсифікацію навчального процесу, як основного і найбільш ресурсномісткого, в умовах дефіциту часу і зростаючого обсягу інформації, а це, в свою чергу призводить до протиріччя між необхідністю досягнення студентами певного рівня знань і відсутністю можливості враховувати їх індивідуальні особливості в рамках традиційної організації навчальної діяльності. Все це й зумовило вибір теми нашої статті, мета якої – розкрити та проаналізувати активні методи навчання у ВНЗ в контексті сучасних освітніх технологій.

Основна мета змін у сфері вищої освіти – це планомірна реалізація безперервної та послідовної системи інновацій, які забезпечують випереджальний розвиток системи вищої професійної освіти відповідно із завданнями соціально-економічного і культурного розвитку суспільства [5]. Під інноваціями розуміються такі перетворення в системі вищої освіти, які спрямовані на забезпечення сучасної якості освіти на основі збереження її фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави.

На сьогоднішній день всебічна теоретична розробка проблеми використання сучасних педагогічних технологій у професійній підготовці фахівця в умовах вищої школи набуває особливої гостроти та значущості. Сучасні технології в освіті розглядаються як засіб, за допомогою якого може бути реалізована нова освітня парадигма. Будь-яка діяльність, зазначає В. Беспалько, може бути або технологією, або мистецтвом. Мистецтво засноване на інтуїції, технологія – на науці [4].

Будь-яке планування суперечить експромту, діям по інтуїції, тобто є початком технології. У педагогічній науці та практиці існують різні позиції до визначення педагогічної технології. Так, М. Кларін позначає дане поняття як системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використуваних для досягнення педагогічних цілей [3]. Р. Селевко вважає, що педагогічною технологією є продумана у всіх деталях модель педагогічної діяльності, що включає в себе проектування, організацію і проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя [15]. У свою чергу В. Беспалько визначає технологію як сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, що дозволяють успішно реалізовувати поставлені освітні цілі [4]. Таке розмаїття трактувань педагогічної технології не випадково, оскільки кожен автор виходить із певного концептуального підходу до розуміння сутності технології взагалі.

Таким чином, сучасну педагогічну технологію навчання характеризують наступні позиції: технологія розробляється під конкретний педагогічний задум, в основі її лежить певна методологічна, філософська позиція автора; технологічний ланцюжок дій, операцій, який вибудовується у відповідності з цільовими установками, що мають форму конкретного очікуваного результату; функціонування технології передбачає взаємопов'язану діяльність викладача та студентів з урахуванням принципів індивідуалізації та диференціації, оптимальну реалізацію людських і технічних можливостей, використання діалогу, спілкування; поетапне планування і послідовне втілення елементів педагогічної технології повинні бути, з одного боку, відтворені будь-яким викладачем і, з іншого, гарантувати досягнення планованих результатів усіма студентами; органічною частиною педагогічної технології є діагностичні процедури, які містять критерії, показники та інструментарій вимірювання результатів діяльності.

Інноваційна педагогічна технологія – це проект певної педагогічної діяльності, послідовно реалізується на практиці, головним показником якої є прогресивний початок у порівнянні зі сформованими традиціями і масовою практикою [10]. Однією з головних особливостей інноваційної технології є те, що її розробка і застосування вимагають високої активності викладача і студента. Активність першого проявляється в тому, що він добре знає психологічні і особистісні особливості своїх студентів і на цьому підставі вносить індивідуальні корективи в технологічний процес. Активність студентів проявляється у зростаючій самостійності, тобто в технологізованому процесі взаємодії. Отже, інноваційна педагогічна технологія може бути розглянута як технологія приватного типу, де маються на увазі впорядковані, сплановані за певним проектом і послідовно реалізовані дії, операції та процедури, які інструментально забезпечують досягнення прогнозованої мети в роботі з людиною або групою у певних

умовах середовища [6]. Таким чином, нові сучасні педагогічні технології включають в себе особистісний підхід, фундаментальність освіти, творче начало, акмеологічний підхід, професіоналізм.

До інноваційних технологій можна віднести: *технологію портфоліо*; *технологію проєктів*; *технологію розвитку критичного мислення*. При цьому невід'ємною частиною будь-якого досліджуваного курсу, за допомогою якої реалізуються на практиці сучасні педагогічні технології, є методичний комплекс, який повинен включати в себе: відеокomp'ютерну систему, за допомогою якої викладач проводить лекційні та семінарські заняття в спеціально обладнаній аудиторії; «скрін-шот» – спеціальний роздатковий матеріал, специфіка якого полягає в тому, що крім довідково-інформаційної функції, що він виконує функцію активізатора творчої діяльності студента при заповненні ним спеціально розроблених схем, блоків, показників тощо; набір інтерактивних технічних і програмних засобів навчання.

В зарубіжній традиції портфоліо визначається як колекція робіт і результатів студента, яка демонструє його зусилля, прогрес і досягнення в різних областях [1]. Дана технологія доповнює традиційні контрольні-оціночні засоби, спрямовані, як правило, на перевірку репродуктивного рівня засвоєння інформації, фактологічних та алгоритмічних знань і умінь. *Технологія портфоліо* дозволяє враховувати результати, досягнуті студентом в різноманітних видах діяльності – навчальній, творчій, комунікативній та ін. і є важливим елементом діяльнісного підходу до освіти. Портфоліо не тільки є сучасною ефективною формою оцінювання, але й допомагає вирішувати важливі педагогічні завдання: підтримувати високу навчальну мотивацію студентів; заохочувати їхню активність і самостійність, розширювати можливості навчання й самонавчання; розвивати навички рефлексивної і оцінної діяльності майбутніх фахівців. Такі особливості портфоліо роблять його перспективною формою подання індивідуальної спрямованості навчальних досягнень конкретного студента, що відповідає завданням його професійної підготовки [9].

Портфоліо дозволяє підвищити освітню активність студентів, рівень усвідомлення ними своїх цілей і можливостей. При розробці портфоліо студентів можна орієнтувати на три його типи:

1) «Професійно-методичний портфель», у зміст якого включені: матеріали до безпосередньої професійної діяльності (інформаційні), що передбачає можливість як якісної, так і кількісної оцінки матеріалів портфоліо. «Професійно-методичний портфель» необхідний студентам для проходження ними практики та подальшої професійної діяльності.

2) «Портфоліо робіт» – являє собою зібрання різних творчих, проєктних, дослідницьких робіт, а також опис основних форм і напрямків навчальної й творчої активності студентів: участь у конференціях, конкурсах та ін. Даний варіант портфоліо передбачає якісну оцінку, наприклад, за параметрами різноманітності й

переконливості матеріалів, якості представлених робіт, орієнтованості на обрану область знань. Портфоліо оформляється у вигляді творчої папки студента з додатком його робіт, представлених у вигляді текстів, електронних версій, фотографій, відеозаписів. Портфоліо цього типу дає широке уявлення про динаміку навчальної й творчої активності студента, характер професійної спрямованості.

3) «Портфоліо відгуків» включає в себе характеристики відношення студента до різних видів діяльності, а також письмовий аналіз самого студента своєї конкретної діяльності та її результатів. Портфоліо може бути представлено у вигляді текстів висновків, рецензій, відгуків, резюме, есе, рекомендаційних і подячних листів та ін. Ця форма портфоліо дає можливість включити механізми самооцінки студентів, що підвищує ступінь усвідомленості процесів, пов'язаних з навчанням. Примірний перелік документів «портфоліо відгуків»: висновок про якість виконаної роботи; рецензії на статті, реферати, дослідні роботи; відгук про роботу в творчому колективі, про виступ на конференціях, конкурсах професійної майстерності; резюме, підготовлене студентом з оцінкою власних навчальних досягнень.

В основі *технології проектів* лежить розвиток пізнавальних інтересів студентів, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Технологія проектів завжди орієнтована на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку студенти виконують протягом певного відрізка часу. Основними вимогами до використання технології проектів є: наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми чи задачі, яка вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її вирішення; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів; структурування змістової частини проекту (із зазначенням поетапних результатів); використання дослідницьких методів (визначення проблеми, що впливають із неї завдань дослідження, висунування гіпотези їх рішення; обговорення методів дослідження; оформлення кінцевих результатів; аналіз отриманих даних; підбиття підсумків, коректування, висновки). До критеріїв оцінки розробленості проекту можна віднести: значущість і актуальність висунутих проблем; необхідна і достатня глибина проникнення в проблему, залучення для її вирішення знань з різних галузей; повнота, змістовність проекту; актуальність та перспективність проекту [3].

Вибір тематики проектів визначається викладачем з урахуванням навчальної ситуації з досліджуваної дисципліни, або самими студентами, якщо проект призначений для позааудиторної діяльності. Робота над проектом зазвичай складається з декількох етапів: Пошуковий етап (визначення цілей проекту, проведення організаційної роботи; формулювання проблеми дослідження; визначення об'єкта й предмета

дослідження; висунення гіпотези); Конструкторський етап (визначення напрямків роботи, безпосередніх завдань; визначення способів пошуку джерел інформації за напрямками; визначення методів дослідження; організація груп; розподіл завдань по групах); Технологічний етап (самостійна робота по групах, обмін інформацією; виконання запланованих технологічних операцій; поточний контроль якості; аналіз зібраної групами інформації, складання сценарію захисту проекту, який буде утворюватися наступним чином: позначення проекту; захист своєї гіпотези; висновки, пояснення у вигляді таблиць, схем, малюнків і т. д.; відповіді на питання); Заключний етап (колективне обговорення, експертиза проекту, аналіз результатів виконання проекту; висновки) [1]. В результаті студенти повинні самостійно і спільними зусиллями вирішити проблему, застосувавши необхідні знання часом з різних галузей, одержати реальний і відчутний результат. Таким чином, в основі технології проектів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення.

Критичне мислення – це здатність ставити нові питання, виробляти різноманітні аргументи, приймати незалежні продумані рішення. Розвиток даного виду мислення за допомогою інтерактивного включення студентів в освітній процес і є метою наступної активної технології [12]. Технологія розвитку критичного мислення має свої особливості, а саме: акцент на самостійність студентів у навчальному процесі; пошук аргументів для рішення проблеми; не прийняття відомостей на віру; пошук аргументованих відповідей, що відбувається на основі рефлексії, виявлення невідомого; створення умов для співпраці і партнерства у процесі цілеспрямованої діяльності.

Дана технологія складається з декількох фаз, а саме: 1) виклик (те, що студент вже знає по темі); 2) осмислення (що дізнався); 3) рефлексія (відбір інформації). Визначають основні прийоми, що входять у вищевказані фази технології: перша фаза: кластер, індивідуальна «мозкова атака», колективна «мозкова атака»; друга фаза: інсерт (робота з інформацією, маркування тексту з його розміткою), читання з зупинками, перехресна дискусія, приведення інформації в логічний порядок (систематизація знань з теми); третя фаза: кластер («інформаційний гроно», прийом графічної систематизації матеріалу), есе, сінквейн (вірш з п'яти рядків, мета якого – синтезувати, узагальнити інформацію) [5]. Це швидкий спосіб підведення підсумку по темі, рефлексія, спосіб резюмування отриманої інформації та викладення складних ідей, почуттів і уявлень в кількох словах.

Головним завданням вищого навчального закладу на сучасному етапі є підготовка фахівців, здатних нестандартно, гнучко і своєчасно реагувати на зміни, які відбуваються у світі. Тому для підготовки студентів до професійної діяльності в майбутньому і використовуються інноваційні методи навчання у вузі., які передбачають інтерактивне

навчання та спрямоване на активне і глибоке засвоєння досліджуваного матеріалу, розвиток вміння вирішувати комплексні завдання. Інтерактивні види діяльності включають в себе імітаційні та рольові ігри, дискусії, моделюють ситуації [16].

Безпосереднє залучення студентів в активну навчально-пізнавальну діяльність у ході навчального процесу пов'язане із застосуванням прийомів і методів, що одержали узагальнену назву *«активні методи навчання»*. Суть активних методів навчання, спрямованих на формування умінь і навичок, полягає в тому, щоб забезпечити виконання студентами завдань у процесі рішення яких вони самостійно оволодівають професійними вміннями і навичками, а також розвиваються творчі і комунікативні здібності особистості, формується особистісний підхід до виникаючої проблеми.

Активні методи навчання – це способи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів [14], які спонукують їх до активної розумової й практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом, коли активний не тільки викладач, але й студенти. Активні методи навчання припускають використання такої системи методів, що спрямована головним чином, не на виклад викладачем готових знань й їхнє відтворення, а на самостійне оволодіння студентами знань у процесі активної пізнавальної діяльності [7].

На сьогоднішній існує багато розроблених активних методів навчання і кожен має свої специфічні особливості:

- *фундаменталістський метод*. Даний метод виробляє вміння висловлювати, висувати ідеї або аргументувати відповідь. Суть даного методу полягає в тому, що фундамент створюється підставами ідей. Тому фундаменталістський підхід полягає в пошуку наукових чи інших підстав досліджуваної ідеї. Це зміцнює впевненість в її істоті, пов'язує з більш сильними, що затвердилися ідеями, мобілізує відомі знання, зміцнює студентів у розумінні досконалості ідей [7].

- *метод мозкового штурму*. Мета даного методу полягає в організації колективної розумової діяльності з пошуку нетрадиційних шляхів вирішення проблем. Даний метод виробляє вміння концентрувати увагу, розумові зусилля на вирішенні конкретної задачі, а також формування досвіду колективної розумової діяльності й уміння працювати в малій групі.

- *метод «сократичний діалог»*. Мета – формулювання управлінської проблеми, аналіз альтернативних підходів. Даний метод формує вміння відстоювати свою точку зору, публічно виступати, а також уміння слухати й розвивати мислення [14].

- *метод «грона»*. Основна мета – визначення проблеми і завдань дослідження. Наявність центральної ідеї (поняття) створює стрижень, навколо якого утримуються думки, а гілляста структура дозволяє їм вільно поширюватися і розвиватися. Такий структурно-логічний метод сприяє ретельному формулюванню задачі. Даний метод виробляє вміння

будувати таблиці, схеми, ілюстративно виділяти головне, вміння бачити цілком і по частинах.

- *метод «515»*. Основна мета даного методу, це вміння знаходити вихід з ситуації, що склалася. Викладач пропонує студентам проблему. Необхідно протягом 5 хвилин письмово висунути 15 ідей [6].

- *метод «Кейс-стаді»*. Навчання з використанням конкретних ситуацій. Особливість даного методу полягає в тому, що викладач не дає якісної оцінки і будь-яке висловлювання сприймається як припустиме.

- *метод «Ланцюжка»*. Студентам дається завдання розкрити проблему з наступних питань, відповідаючи по ланцюжку: «Хто?», «Що?», «Де?», «Коли?» і т. д. В залежності від теми викладач варіює, додає питання самостійно. Даний метод дозволяє формувати вміння описувати ситуацію, вміння мобілізації та вміння виділяти головне, виступати тощо.

Всі розглянуті вище методи передбачають активну самостійну пізнавальну діяльність студентів, спрямовану на вирішення поставленої проблеми, навчального завдання і т. д. Вони допомагають формувати досвід пошуку рішень у нестандартних, різноманітних ситуаціях. Дозволяють студентам по справжньому «прожити» навчальний процес, навчити студента думати, оцінювати, приймати рішення і нести відповідальність, а також працювати в постійно мінливих умовах. Результатом застосування активних методів навчання є збільшення досвіду творчої діяльності, готовність до активної практичної діяльності, вміння моделювати і приймати професійні рішення.

У навчальному процесі ВНЗ використовуються імітаційні та неімітаційні форми організації навчання з використанням активних методів навчання. До неімітаційних методів відносяться: лекції, семінари, дискусії, колективна розумова діяльність.

Лекції

Лекції нетрадиційної форми проведення.

Дана лекція починається з питань, з постановки проблеми, яку в ході викладення матеріалу необхідно вирішити. Проблемні питання відрізняються тим, що прихована в них проблема вимагає не однотипного рішення, тобто готової схеми рішення в минулому досвіді немає. Проблемні лекції забезпечують творче засвоєння майбутніми фахівцями принципів і закономірностей досліджуваної науки, активізують навчально-пізнавальну діяльність студентів, їх самостійну аудиторну і позааудиторну роботу, засвоєння знань і застосування їх на практиці.

Лекція-візуалізація.

Даний вид лекції є результатом нового використання принципу наочності, зміст даного принципу змінюється під впливом даних психолого-педагогічної науки, форм і методів активного навчання. Лекція-візуалізація вчить студентів перетворювати усну та письмову інформацію у візуальну форму, що формує у них професійне мислення за

рахунок систематизації і виділення найбільш важливих, істотних елементів змісту навчання [8].

Лекція удвох.

У цій лекції навчальний матеріал проблемного змісту дається студентам в живому діалогічному спілкуванні двох викладачів між собою. Тут моделюються реальні професійні ситуації обговорення теоретичних питань з різних позицій двома фахівцями, наприклад теоретиком і практиком, прихильником або противником тієї чи іншої точки зору і т. п. Лекція удвох змушує студентів активно включитися в розумовий процес. При поданні двох джерел інформації завдання студентів – порівняти різні точки зору та зробити вибір, приєднатися до тієї чи іншої з них або виробити свою [6].

Лекція із задалегідь запланованими помилками.

Ця форма проведення лекції спрямована на розвиток у студентів умінь оперативно аналізувати професійні ситуації, виступати в ролі експертів, опонентів, рецензентів, виокремлювати неправдиву або неточну інформацію.

Підготовка викладача до лекції полягає в тому, щоб закласти в її зміст певну кількість помилок змістового, методичного або поведінкового характеру. Список таких помилок викладач приносить на лекцію і знайомить з ними студентів тільки в кінці лекції. Підбираються помилки, які роблять як студенти, так і викладачі в ході читання лекції. Викладач викладає лекцію таким чином, щоб помилки були ретельно приховані та їх не так легко можна було б помітити студентам. Це вимагає спеціальної роботи викладача над змістом лекції, високого рівня володіння матеріалом і лекторської майстерності. Завдання студентів полягає в тому, щоб протягом лекції відзначати в конспекті помічені помилки і назвати їх наприкінці лекції. На розбір помилок відводиться 10-15 хвилин. В ході цього розбору даються правильні відповіді на питання – викладачем, студентами або спільно. Кількість запланованих помилок залежить від специфіки навчального матеріалу, дидактичних і виховних цілей лекції, рівня підготовленості студентів [7].

Лекція-прес-конференція.

Форма проведення лекції близька до форми проведення прес-конференцій, тільки з наступними змінами. Викладач називає тему лекції і просить студентів письмово ставити йому запитання по даній темі. Кожен студент повинен протягом 2-3 хвилин сформулювати питання, які найбільш його цікавлять, написати на папірці і передати лектору. Потім викладач протягом 3-5 хвилин сортує питання за їх смисловим змістом і починає читати лекцію. Виклад матеріалу будується не як відповідь на кожне поставлене питання, а у вигляді зв'язного розкриття теми, в процесі якого формулюються відповідні відповіді. На завершення лекції викладач проводить підсумкову оцінку питань як відображення знань та інтересів слухачів.

Лекція-бесіда.

Лекція-бесіда або діалог з аудиторією, є найбільш поширеною і порівняно простою формою активного залучення студентів у навчальний процес. Ця лекція передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Перевага лекції-бесіди полягає в тому, що вона дозволяє привертати увагу студентів до найбільш важливих питань теми, визначити зміст і темп розкриття навчального матеріалу з урахуванням особливостей студентів.

Лекція-дискусія.

На відміну від лекції-бесіди тут викладач при викладенні лекційного матеріалу не тільки використовує відповіді студентів на свої запитання, а й організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами.

Дискусія – це взаємодія викладача і студентів, вільний обмін думками, ідеями та поглядами з досліджуваного питання. Це поживляє навчальний процес, активізує пізнавальну діяльність аудиторії і, що дуже важливо, дозволяє викладачеві керувати колективною думкою групи, використовувати її в цілях переконання, подолання негативних установок і помилкових думок деяких студентів. Ефект досягається тільки при правильному підборі питань для дискусії та вмілому, цілеспрямованому управлінні нею. Вибір питань для активізації слухачів та теми для обговорення здійснюється самим викладачем в залежності від конкретних дидактичних задач, які викладач ставить перед собою для даної аудиторії [6].

Лекція з розбором конкретних ситуацій.

Дана лекція за формою схожа на лекцію-дискусію, однак на обговорення викладач ставить не питання, а конкретну ситуацію. Зазвичай така ситуація видається усно або в дуже короткому відеозапису. Тому виклад її має бути дуже коротким, але містити достатню інформації для оцінки характерного явища та його обговорення.

Метод «круглого столу».

Ця група методів включає в себе: різні види семінарів та дискусій. В основі цього методу лежить принцип колективного обговорення проблем у системі освіти. Головна мета таких занять полягає в тому, щоб забезпечити студентам можливість практичного використання теоретичних знань в умовах, що моделюють форму діяльності наукових працівників.

Навчальні семінари.

Міждисциплінарний семінар. На заняття виноситься тема, яку необхідно розглянути у різних аспектах: політичному, економічному, науково-технічному, юридичному, моральному і психологічному. На нього також можуть бути запрошені фахівці відповідних професій та викладачі даних дисциплін. Між студентами розподіляються завдання для підготовки повідомлень по темі. Метод міждисциплінарного семінару дозволяє розширити світогляд студентів, привчає до комплексної оцінки проблем, бачити міжпредметні зв'язки.

Проблемний семінар. Перед вивченням розділу курсу викладач пропонує обговорити проблеми, пов'язані з утриманням даного розділу, теми. Напередодні студенти отримують завдання відібрати, сформулювати і пояснити проблеми. Під час семінару в умовах групової дискусії проводиться обговорення проблем. Метод проблемного семінару дозволяє виявити рівень знань студентів в даній області і сформулювати стійкий інтерес до досліджуваного розділу навчального курсу.

Тематичний семінар. Цей вид семінару готується і проводиться з метою акцентування уваги студентів на будь-якій актуальній темі або на найбільш важливих і суттєвих її аспектах. Перед початком семінару студентам пропонується завдання – виділити істотні сторони теми, або ж викладач може це зробити сам в тому випадку, коли студенти не можуть прослідкувати їх зв'язок з практикою суспільної або трудової діяльності. Тематичний семінар поглиблює знання студентів, орієнтує їх на активний пошук шляхів і способів рішення запропонованої проблеми.

Орієнтований семінар. Предметом цих семінарів стають нові аспекти відомих способів вирішення вже поставлених і вивчених проблем, офіційно опубліковані матеріали, укази, директиви і т. п. Метод орієнтованого семінару допомагає підготувати студентів до активного і продуктивного вивчення нового матеріалу, аспекту проблеми.

Системний семінар. Проводиться для більш глибокого знайомства з різними проблемами, до яких має пряме або непряме відношення тема, що вивчається. Метод системних семінарів розширює межі знань студентів, не дозволяє замкнутися у вузькому колі теми або навчального курсу, допомагає виявити причинно-наслідкові зв'язки явищ.

Навчальні дискусії. Вони можуть проводитися: за матеріалами лекцій; за підсумками практичних занять; з проблем, запропонованими самими студентами або викладачем; по подіям і фактам з практики досліджуваної сфери діяльності; за публікаціями у пресі. Метод навчальної дискусії покращує і закріплює знання, збільшує обсяг нової інформації, виробляє вміння сперечатися, доводити свою думку, точку зору і прислухатися до думки інших.

Навчальні зустрічі за «круглим столом». При використанні даного методу можна запрошувати різних фахівців, що займаються вивченням даної проблеми. Це можуть бути вчені, економісти, діячі мистецтва, представники громадських організацій, державних органів і т. п. Перед такою зустріччю викладач пропонує студентам висунути цікаву по даній темі проблему і сформулювати питання для обговорення. Якщо студенти не можуть, то викладач може запропонувати ряд проблем і разом зі студентами вибрати цікаву для них. Вибрані питання передаються запрошеному фахівцю «круглого столу» для підготовки до виступу та відповідей. Одночасно на «круглий стіл» можуть бути запрошені кілька фахівців, які займаються дослідженням даної проблеми. Щоб засідання «круглого столу» проходило активно та зацікавлено, необхідно

налаштувати слухачів на обмін думками і підтримувати атмосферу вільного обговорення.

При застосуванні всіх цих форм занять студенти отримують реальну практику формулювання своєї точки зору, осмислення системи аргументації, тобто перетворення інформації в знання, а знань у переконання та погляди.

Отже, сучасні педагогічні технології, які вміщують активні методи навчання по-новому реалізують зміст навчання і забезпечують досягнення поставлених дидактичних цілей, маючи на увазі наукові підходи до організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, розширюють діапазон освітніх послуг, що надаються студентам, змінюють і надають нові форми, методи і засоби навчання. Використання сучасних педагогічних технологій – одна з найперспективніших напрямів розвитку вищої освіти, що сприяють більшій індивідуалізації навчального процесу, інтенсифікації навчання і виховання, формування і самоактуалізації особистості майбутнього фахівця.

Список використаної літератури

1. **Активне** навчання: інструментарій та методи / Л. Кирилюк, В. Величко, Д. Карпієвич, Е. Карпієвич // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 1. – С.43–48.
2. **Бабанский Ю. К.** Оптимизация процесса обучения / Ю. К. Бабанский. – М., 1977. – С. 42.
3. **Барнс Л. Б.**, Кристенсен К. Р., Хансен Э. Дж. Преподавание и метод конкретных ситуаций: Пер. с англ. / Под ред. А. И. Наумова. – М., 2000. – 501 с.
4. **Беспалько В. П.** Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Просвещение, 1989. – 219 с.
5. **Бондарчук Ю.** Удосконалення форм і методів навчання відповідно до вимог Болонського процесу / Ю. Бондарчук, Г. Чуйко, Н. Чуйко // Вища школа. – 2005. – № 2. – С.35–41.
6. **Ващенко Г.** Загальні методи навчання / Г. Ващенко. – К., 1997. – С. 103.
7. **Вербицкий А. А.** Активное обучение в высшей школе: Контекстный подход: Метод. пособие / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 2001. – С. 127–130.
8. **Кирланов Т. Г.** Классификация методов активного обучения применительно к высшей школе / Т. Г. Кирланов // Молодой ученый. – 2010. – №4. – С. 337–339.
9. **Лекції з педагогіки вищої школи:** Навч. посібник / за ред. В. І. Лозової. – Харків : «ОВС» 2006. – 496 с.
10. **Митина Н. А.**, Нуржанова Т. Т. Современные педагогические технологии в образовательном процессе высшей школы / Н. А. Митина, Т. Т. Нуржанова // Молодой ученый. – 2013. – №1. – С. 345–349.
11. **Мынбаева А. К.**, Садвакасов З. М. Инновационные методы обучения, или как интересно преподавать. – Алматы, 2007. – 218 с.
12. **Нагае В. М.** Методика викладання у вищій школі: Навч. Посібник / В. М. Нагае. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
13. **Педагогические** технологии. Ростов: Издательский центр «Март», 2002. – С. 63–77.
14. **Психология и педагогика.** / Под ред. Николаенко В. Н., Залесов Г. Н., Андрушина Т. В.

и др. – Москва – Новосибирск, 2000. – 128 с. 15. **Смолкин А. М.** Методы активного обучения. – М., 1991. – 127 с. 16. **Селевко Г. К.** Современные образовательные технологии: Учебное пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с. 17. **Чуб Е. В.** Компетентностный подход в образовании / Е. В. Чуб // Инновации в образовании. – 2008. – №3. – С.21–26.

Краснова Н. П. Активні методи навчання у ВНЗ в контексті сучасних освітніх технологій

У даній статті розкриваються сучасні освітні технології у навчальному процесі вищого навчального закладу, котрі вміщують активні методи навчання; надається характеристика інноваційних технологій, а саме: технологія портфоліо, що дозволяє враховувати результати, досягнуті студентом в різноманітних видах діяльності; технологія проєктів, яка сприяє розвитку пізнавальних знань, умінь, навичок; критичне мислення, основними прийомами якого є – кластер, інсерт, сінквейн. Надається характеристика та аналіз активних методів навчання у ВНЗ: «фундаменталістський», «гроно», «515», «кейс – стаді», «сократичний діалог», різновид інноваційних форм лекцій (нетрадиційної форми проведення, лекція-візуалізація, лекція удвох, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція-прес-конференція, лекція-бесіда, лекція з розбором конкретних ситуацій) та навчальних семінарів (міждисциплінарний семінар, проблемний семінар, тематичний семінар, орієнтований семінар, системний семінар, навчальні дискусії, навчальні зустрічі за «круглим столом»).

Ключові слова: сучасні освітні технології у ВНЗ, активні методи навчання у ВНЗ, активні прийоми навчання у ВНЗ.

Краснова Н. П. Активные методы обучения в ВУЗе в контексте современных образовательных технологий

В данной статье раскрываются современные образовательные технологии в учебном процессе высшего учебного заведения, которые включают активные методы обучения; дается характеристика инновационных технологий, а именно: технология портфоліо, позволяющая учитывать результаты, достигнутые студентом в разнообразных видах деятельности; технология проєктов, которая способствует развитию познавательных знаний, умений, навыков; критическое мышление, основными приемами которого является – кластер, инсерт, сінквейн. Дается характеристика и анализ активных методов обучения в ВУЗе: «фундаменталистское», «гроздь», «515», «кейс – стаді», «сократический диалог», разновидность инновационных форм лекций (нетрадиционной формы проведения, лекция-визуализация, лекция вдвоем, лекция с заранее запланированными ошибками, лекция-прес-конференция, лекция-беседа, лекция с разбором конкретных ситуаций) и учебных семинаров (междисциплинарный семинар, проблемный семинар,

тематический семинар, ориентированный семинар, системный семинар, учебные дискуссии, учебные встречи за «круглым столом»).

Ключевые слова: современные образовательные технологии в ВУЗе активные методы обучение в ВУЗе, активные приемы обучения в ВУЗе.

Krasnova N. Active learning methods in the university in the context of modern educational technologies

This article describes the modern educational technologies in educational process of higher educational institutions, which include active learning methods; the characteristic of innovative technologies, namely the technology portfolio that take into account the results achieved by the student in a variety of activities; technology project that promotes the development of cognitive knowledge and skills; critical thinking, basic techniques which is the cluster of insert, snkman. Characteristics and analysis of active learning methods in high school: "fundamentalist", "bunch", "515", "case – study", "Socratic dialogue", a variety of innovative forms of lectures (non-traditional forms of carrying out, lecture-visualization, lecture two, lecture with a pre-planned errors, lecture-press conference, lecture-discussion, lecture with analysis of concrete situations) and training seminars (interdisciplinary seminar, problem seminar, thematic seminar, focused seminar, system seminar, academic discussion, educational meeting at the "round table").

Key words: modern educational technologies in the university active learning methods in higher education, active methods of teaching at the university.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.147:004.9

С. О. Переяславська, О. О. Смагіна

**ІНТЕРАКТИВНІ ПІДХОДИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ГАЛУЗІ «ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

За останні десятиліття в суспільстві відбулися великі зміни в уявленні про цілі освіти та шляхи їх реалізації. На сучасному етапі однією з першочергових завдань вищої школи є підготовка технологічно освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок технічного характеру та формування основних компонентів інформаційної культури.